

Kafedra mudiri

Kodirova

D.Sh.Kodirova

№ *201/Pl.205*

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAVOIY DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

«TASDIQLAYMAN»

Navoiy davlat pedagogika instituti

rektori *M.B.Kalonov*

Ro'yxatga o'tindi: №2024/ *Pl.205*

PRAGMALINGVISTIKA

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi: 110000– Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi: 70110901 - Xorijiy til va adabiyoti (ingliz tili)

NAVOIY – 2024

Fan/modul kodi PL1205	O'quv yili 2024-2025	Semestr 2	ECST- kreditlar 5
Fan /modul turi Tanlov	Ta'lim tili (o'zbek)		Xaftadagi dars soatlari (4)
1	Fanning nomi pragmalingvistik a	Auditoriya mashg'ulotlari: maruza/amaliy/seminar 20/18/22	Mustaqil ta'lim 90 Jami yuklama 150
<p>2 I. Fanning mazmuni</p> <p>Pragmalingvistika kursining maqsadi: magistrantlarni antropotsentrik paradigma doirasida paydo bo'lgan yangi pragmalingvistika fani va u hal qiladigan muammolar bilan tanishtirish; nutqning o'zaro ta'sirini o'rganishga o'rgatish.</p> <p>Kursning vazifalari: 1). Talabalarni tilshunoslikning kommunikativ-pragmatik yo'nalishlari bo'yicha eng yangi nazariy bilimlar bilan tanishtirish, talabalarning lingvistik dunyoqarashini kengaytirish. Muloqot nazariyasi va nutqiy aktlar nazariyasining dolzarb masalalarini o'rganish (nutqiy aktning uch qismli tuzilishi, illokutiv harakatlar tasnifi, bilvitsitar nutqiy aktlar, kommunikativ muvaffaqiyatsizliklar tipologiyasi).3). Mustaqil lingvistik tadqiqotlar doirasida pragmalingvistik tahlil usullarini qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish.</p> <p>Fanning vazifasi</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ushbu fanni muvaffaqiyatli tugatgandan so'ng, talabalar quyidagilarni bajara oladilar: 2. Nutqiy aktlarni turli kommunikativ kontekstlarda tahlil qilish va tasniflash. 3. Turli madaniyatlar va tillarda xushmuomalalik strategiyalarini aniqlash va qo'llash. 4. Nutqiy implikaturalarni talqin qiling va so'zma-so'z darajadan tashqaridagi ma'noni aniqlang. 5. Deyksis va uning kontekstga bog'liq muloqotdagi rolini tushunish va tahlil qilish. 6. Kogeziya va kogerentlik uchun diskursda pragmatik markerlardan foydalanishni baholang. 7. Pragmatik nazariyalar yordamida madaniyatlararo muloqot muammolarini tanqidiy baholash. 8. Hajv, kinoya va kinoya tahliliga pragmatik tamoyillarni qo'llash. 			

9. Raqamli muloqotning tildan pragmatik foydalanishga ta'sirini tadqiq qilish.

10. Ko'p tilli muloqotning pragmatik jihatlari bo'yicha keys-stadilarni ishlab chiqish va taqdim etish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. „Pragmalingvistika“ fani predmeti va mazmuni

Ushbu mavzu kursning batafsil tavsifi (falsafiy bayonot, maqsad, vazifalar, dars soatlari, mustaqil o'rganish soatlari va boshqalar) va baholash mezonlarini tushuntiradi. Pragmalingvistika kursi pragmatika va tilshunoslik haqida umumiy ma'lumot beradi, pragmalingvistika tushunchasi va uning tilni o'rganishdagi ahamiyatini ko'rib chiqadi.

2-mavzu. Nutq harakatlari nazariyasi

Ushbu mavzu nutq harakatlari nazariyasini o'rganadi, asosan illokutsioner harakatlar tasnifi va tahliliga e'tibor qaratadi.

3-mavzu. Tilshunoslikda muloyimlik strategiyalari

Ushbu mavzu muloyimlik nazariyalarini, jumladan, Braun va Levinsonning nazariyasi, hamda ularning til turlarida (kognitiv, metakognitiv, ijtimoiy va affektiv) o'rganish strategiyalari, o'rganish strategiyalarining integratsiyasi kabi masalalarni o'rganishga qaratilgan.

4-mavzu. Implikatura va Inference

Bu mavzu Graysning hamkorlik tamoyili, muloqotdagi implikatura va muloqotda ma'no qanday aniqlanishi haqida munozaraga qaratilgan.

5-ma'ruza. Deiksis va Referensiya

Ushbu mavzu pragmatikada deiksis, jumladan shaxs, joy, vaqt va diskurs deiksisini hamda ularning rolini o'rganadi.

6-ma'ruza. Diskursdagi pragmatik belgilar

Bu juda muhim mavzu diskursdagi pragmatik belgilarni, ularning muloqotdagi izchillik va uyg'unlikka qanday hissa qo'shishini o'rganishga qaratilgan.

7-ma'ruza. Presuppozitsiya va mantiqiy natija

Bu mavzu pragmatika doirasida presuppozitsiya va mantiqiy natija tushunchalari hamda ularning ma'no shakllanishiga ta'siri bilan tanishtiradi.

8-ma'ruza. Pragmalingvistika va madaniyatlararo muloqot

Ushbu mavzu pragmatik qoidalar turli madaniyatlarda qanday farq qilishini va madaniyatlararo muloqotga ta'sirini o'rganishga qaratilgan.

9-ma'ruza. Hazil va istehzoning pragmatikasi

Mavzu hazil va istehzo pragmalingvistik nuqtai nazardan muloqotda qanday qo'llanilishini tahlil qilishga qaratilgan.

10-ma'ruza. Raqamli muloqotdagi pragmatika

Mavzu raqamli muloqotda, jumladan onlayn diskurs va ijtimoiy tarmoqlarda pragmatikaning qanday qo'llanilishini ko'rib chiqadi.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi

1. Kundalik suhbatlarda nutq harakatlarini tahlil qilish
2. Turli madaniyatlarda muloyimlik strategiyalarini aniqlash
3. Og'zaki va yozma nutqda pragmatik belgilar
4. Kundalik til qo'llanishida deiksis
5. Media va reklamalarda implikaturalarning tadqiqi
6. Huquqiy tilshunoslikda presuppozitsiya va mantiqiy natija
7. Madaniyatlararo pragmatika: Case studylar
8. Turli tillarda hazil pragmatikasi
9. Raqamli pragmatika: Onlayn muloqot tahlili

IV. Seminar mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi

1. Pragmatikaning fan sifatida evolyutsiyasi
2. Nutq harakatlari nazariyasidagi munozaralar
3. Muloyimlik va yuz nazariyasi: Tanqidiy qarashlar
4. Implikatura: Graysdan narida
5. Kontekstning pragmatikadagi roli
6. Madaniyatlararo pragmatika: Muammolar va yechimlar
7. Sukutning pragmatikasi
8. Siyosiy nutqning pragmatik tahlili
9. Hazil, istehzo va kinoya tilida
10. Jins va til pragmatikasi
11. Pragmalingvistikada paydo bo'layotgan tendensiyalar

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar

1. Nutq harakatlari nazariyasining rivojlanishi va unga bo'lgan tanqidiy yondashuvlar
2. Muloyimlik nazariyasi: Madaniyatlararo taqqoslashlar
3. Relevansiya nazariyasi va uning muloqotdagi qo'llanilishi
4. Turli janrlardagi pragmatik belgilar
5. Ma'no qurilishida kontekstning o'rni
6. Huquqiy va siyosiy nutqda pragmatika
7. Ko'p tilli muhitda madaniyatlararo pragmatika
8. Onlayn va raqamli muloqotda pragmatika
9. Jinslararo pragmatik til ishlatishdagi farqlar
10. Turli madaniyatlarda hazilning pragmatik tahlili
11. Pragmatikaning tadqiqot sohasi sifatida rivojlanishi
12. Pragmatika doirasida sukunat va noverbal muloqot
13. Pragmatika va ikkinchi til o'zlashtirish
14. Pragmatika va semantika o'zaro ta'siri
15. Pragmatik nuqtai nazardan til o'zgarishi va variatsiyasi

3	<p>V. Fan o'qitilishning natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Munosabatni tushunish va aniqlash ko'nikmasi – talabalar turli kontekstlardagi nutqning ma'nosini va undagi illatlarni tushunishni o'rganadilar. 2. Madaniyatlar va tillar o'rtasidagi farqlarni tushunish – turli madaniyatlardagi muloyimlik strategiyalari va tilga bo'lgan munosabatlarni tahlil qilish orqali madaniyatlar o'rtasidagi farqlar haqida bilim olish. 3. Muloqotda kontekstning o'rnini anglash – talabalar kontekst va muhitning nutqdagi asosiy rolini tushunib, turli vaziyatlarda mos munosabatni aniqlay oladilar. 4. Onlayn va raqamli kommunikatsiyadagi pragmatik belgilarni tushunish – talabalar zamonaviy raqamli muhitda muloqotni tahlil qilish va undagi belgilarning pragmatik ahamiyatini tushunishni o'rganadilar. 5. Hajv, ishora va sukutni aniqlash – talabalar nutqdagi yumor, ishora va sukutning pragmatik funksiyalarini tushunish va ularni muloqot jarayonida qo'llay olish qobiliyatiga ega bo'ladilar. 6. Tildagi gender va ijtimoiy farqlarni tahlil qilish – gender va ijtimoiy holatlar asosida tildagi farqlarni va ularning amaliy ta'sirini o'rganish ko'nikmasi shakllanadi. 7. Til o'zgarishi va variativligini tushunish – talabalar tilning dinamik tabiati va uning hududiy yoki madaniy o'zgarishlarga qanday moslashishini tushunishni o'rganadilar. 8. fan bo'yicha talaba egallagan nazariy bilim, ko'nikma va malakalardan amaliy va nazariy masalalarni yechishda foydalanib, amaliyotda qo'llay olish va shaxsiy fikrlari orqali ijodkorlik qobiyatini namoyon etish kompetensiyalariga ega bo'lishi kerak.
4	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar • interfaol keys-stadilar; • seminarlar(mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar;
5	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettire olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p>
6	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. George Yule (1996). Pragmatics. Series Editor H.G.Widdowson Oxford University Press

2. George Yule (2010). The study of Language. Fourth edition. The United States of America by Cambridge University Press, New York
3. Shahriyor Safarov. Pragmalingvistika. Monografiya. – Tashkent, 2008. - 318 bet.
4. Imola Katalin Nagy (2015). An Introduction to the study of Pragmatics. Cluj-Napoca: Scientia
<p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Levinson, S. C. (1983). Pragmatics. Cambridge University Press. 2. Austin, J. L. (1962). How to Do Things with Words. Oxford University Press. 3. Brown, P., & Levinson, S. C. (1987). Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge University Press. 4. Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation. Harvard University Press. 5. Levinson, S. C. (2004). Deixis and Pragmatics. In Horn, L. R., & Ward, G. (Eds.), The Handbook of Pragmatics. Blackwell. 6. Schiffrin, D. (1987). Discourse Markers. Cambridge University Press. 7. Stalnaker, R. (1974). Pragmatic Presuppositions. Cambridge University Press. 8. Wierzbicka, A. (1991). Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction. Mouton de Gruyter. 9. Attardo, S. (1994). Linguistic Theories of Humor. Mouton de Gruyter. 10. Herring, S. C. (2001). Computer-Mediated Discourse. MIT Press. 11. Coates, J. (2015). Women, Men and Language: A Sociolinguistic Account of Gender Differences in Language. Routledge. <p>Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.wikipedia.org 2. www.britannica.com 3. https://staff.univ-batna2.dz/sites/default/files/tobbi-saida/files/book_by_birmer_betty_j_introduction_to_pragmatics-.pdf 4. https://theusajournals.com/index.php/ijp/article/view/475 5. https://www.researchgate.net/publication/342161262_LINGUOPRAGMATIC_CHARACTERISTICS_OF_THE_UZBEK_LANGUAGE_EQUIVALENT
7 Mazkur dastur institut o'quv-uslubiy Kengashining 2024-yil 06.09 dagi 1-sonli yig'ilish bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8 Fan/ modul uchun mas'ullar:
1. Y.V.Yugay – NavDPI, Ingliz tili amaliy kursi kafedrası v.v.b. dotsenti
9 Taqrizchilar:
D.Sh.Kodirova – NavDPI, Ingliz tili va adabiyoti kafedrası katta o'qituvchisi, kafedra mudiri
M.Mirzayeva – NavDKTU “Uzbek va chet tillar” kafedrası dotsenti, PhD